

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

๑. ความเป็นมา/ พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชธานีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างวันที่ ๑๘ สิงหาคม – ๓ ตุลาคม ๒๕๒๔ พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรโดยทั่วไปในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และความจำเป็นที่จะยกระดับความเป็นอยู่ ภาวะเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่จังหวัดให้ดีขึ้น จึงทรงมีพระราชดำริและพระราชกระแสรับสั่งต่อเจ้าหน้าที่และผู้ติดตามเสด็จ ให้พิจารณาปรับปรุงกิจการ พัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่พรุ โดยมีพระราชกระแสรับสั่งต่อ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ องคมนตรี นายชิต นิลพานิช ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายเล็ก จินดาสงวน ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทาน นายวารินทร์ บุขบรณ และข้าราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ด้วยพื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาสเป็นที่ลุ่มตม้ำน้ำขังตลอดปี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ กลีกรจำนวนมากไม่มีที่ทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกหมดแล้วยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากดินมีสารไพไรท์ทำให้เกิดกรดกำมะถัน เมื่อดินแห้งทำให้เกิดดินเปรี้ยว ควรปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนาโดยให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการศึกษาและพัฒนาพื้นที่พรุร่วมกันแบบผสมผสาน และนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่พรุในอนาคตต่อไป

การสนองพระราชดำริ ได้มีการร่วมประชุมระหว่างจังหวัดนราธิวาส และสำนักงาน กปร. โดยมีหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ เป็นประธาน เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา โดยให้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง” สำนักงาน กปร. ได้นำนโยบายดังกล่าวไปประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาปัญหาในพื้นที่และสรุปเป็นข้อเสนอแนะโครงการ ขออนุมัติจากคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และได้อนุมัติหลักการเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๕

๒. การสนองพระราชดำริ/ การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

งานวิชาการเกษตร รับผิดชอบทางด้านงานวิจัยพืชและระบบการปลูกพืช ได้กำหนดเป้าหมายการวิจัยไว้ ดังนี้

การปลูกยางพารา ศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีการปลูก การใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนยาง การผลิตยางแผ่นดิบและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางในรูปแบบต่างๆ ถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรนำไปทำแบบเกษตรอุตสาหกรรมในครัวเรือน ในพื้นที่หมู่บ้านบรือวและศูนย์สาขา เพื่อเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น

การปลูกพืชผัก ศึกษา วิจัย และถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูก การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษเพื่อบริโภคในท้องถิ่น และทดแทนการนำเข้าจากเขตอื่น ศึกษาและรวบรวมพันธุ์ผักและสมุนไพรพื้นเมือง

การปลูกไม้ดอก – ไม้ประดับ ศึกษา วิจัย และถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูก และผลิตไม้ดอก-ไม้ประดับเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการผลิตไม้ดอก-ไม้ประดับ เพื่อทดแทนการนำเข้า และศึกษาไม้ดอก-ไม้ประดับพื้นเมืองเพื่อเป็นการค้า ผลิตพันธุ์ไม้ดอก-ไม้ประดับแจกจ่ายแก่เกษตรกร

การปลูกพืชแบบผสมผสาน ศึกษาและทดสอบการนำระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่มาใช้ เพื่อเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรนำไปปฏิบัติ

การเพาะเห็ด ศึกษา ทดลอง และวิจัยการนำวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาเพาะเห็ด แล้วขยายผลไปสู่เกษตรกรเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- สนองพระราชดำริที่พระราชทานให้ไว้ใน การดำเนินงานศึกษา และพัฒนาให้ครบถ้วนและถูกต้อง โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาในเชิงคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น
- แก้ไขปัญหาความยากจน และผลกระทบที่เกิดจากสภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประชาชนในกลุ่ม เป้าหมายให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถ และโอกาสในการพึ่งตนเองไปพร้อมกับการยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิต
- ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขยายผลด้วยมาตรการต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการขยายผลใน รูปแบบการท่องเที่ยวในเชิงศึกษา พัฒนา และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง และ ประชาสังคม
- ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการดำเนินงานโดยยึดหลักการโครงการพระราชดำริ และการปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทเป็นแนวทางการดำเนินงานโดยการใช้แผนเป็นเครื่องมือชี้แจงการ ดำเนินงาน

๓.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

- ศึกษาและวิจัยหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมได้ดีที่จะปลูกในพื้นที่พรุ หมู่บ้านบริวาร และพื้นที่ที่ทรงมี พระราชดำริให้ขยายผล
- เพื่อนำผลการศึกษาและพัฒนาไปเป็นแบบอย่างใช้กับโครงการพัฒนาแหล่งอื่นๆ ต่อไป

๔. พื้นที่เป้าหมาย

๔.๑ พื้นที่เป้าหมายของโครงการ

- (๑) บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
 - สวนยางเขาสำนัก ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- (๒) พื้นที่ศูนย์สาขา
 - สวนยางทักษิณราชนิเวศน์ ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานชั้นนอกของพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์
 - หมู่บ้านปีแฉมุดอ ตำบลบูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส
 - หมู่บ้านปศุสัตว์- เกษตรมูโนะ ตำบลโฆสิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
 - บ้านยูโย และบ้านโคกอิฐ-โคกใน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- (๓) พื้นที่หมู่บ้านบริวาร ๑๑ หมู่บ้าน หมู่บ้านรอบศูนย์
- (๔) หมู่บ้านถ่ายทอดเทคโนโลยี
 - นิคมสหกรณ์บาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
 - พื้นที่พรุแม่แฝ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
 - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส
 - พื้นที่ลุ่มน้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส

๔.๒ พื้นที่เป้าหมายของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

- (๑) บริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
 - สวนยางเขาสำนัก ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- (๒) พื้นที่ศูนย์สาขา
 - สวนยางทักษิณราชนิเวศน์ ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานชั้นนอกของพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์
 - หมู่บ้านปีแฉมุดอ ตำบลบูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

- หมู่บ้านปศุสัตว์- เกษตรมูโนะ ตำบลโฆษิต อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส
- บ้านยูโย และบ้านโคกอิฐ – โคกโน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส
- (ก) พื้นที่หมู่บ้านบริวาร ๑๑ หมู่บ้าน หมู่บ้านรอบศูนย์
- (ข) หมู่บ้านถ่ายทอดเทคโนโลยี
 - นิคมสหกรณ์บาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
 - พื้นที่พรุแหมแหม อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
 - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส
 - พื้นที่ลุ่มน้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส

๕. หน่วยงานรับผิดชอบ

๕.๑ หน่วยงานรับผิดชอบหลักของโครงการ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ กรมพัฒนาที่ดิน

๕.๒ หน่วยงานวิชาการ (กรมวิชาการเกษตร)

- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๘ จังหวัดสงขลา

๖. งบประมาณ

๖.๑ งบปกติกรมวิชาการเกษตร

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๗๑๕,๐๐๐ บาท

๖.๒ งบอื่นๆ (ระบุ)

- กปร.
- มูลนิธิชัยพัฒนา
- อื่น ๆ (ระบุ)

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี

ในปี ๒๕๖๔ มีเป้าหมายดำเนินงานโครงการฯ ในกิจกรรมฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ พื้นที่ศูนย์สาขา และพื้นที่อื่นๆ (พื้นที่ซึ่งมีพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เข้าดำเนินการ) ตลอดจนเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจ จำนวน ๔ หลักสูตร ๒๐๐ ราย ดังนี้

๗.๑.๑ หลักสูตร “สารชีวภัณฑ์ทางการเกษตร ” อบรมเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๔ มีจำนวนเข้ารับการฝึกอบรม ๕๐ ราย ณ.ศาลาอเนกประสงค์ วัดพิกุลทอง อ.เมือง จ.นราธิวาส

๗.๑.๒ หลักสูตร “การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ” อบรมวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ มีจำนวนเข้ารับการฝึกอบรม ๕๐ ราย สถานที่อบรมศาลาอเนกประสงค์วัดพิกุลทอง ม.๖ ต.กะลุวอเหนือ อ.เมือง จ.นราธิวาส

๗.๑.๓ หลักสูตร “การเพาะเห็ด” อบรมวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๔ มีจำนวนเข้ารับการฝึกอบรม ๕๐ ราย

๗.๑.๔ หลักสูตร “การป้องกันกำจัดศัตรูพืช” อบรมวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๔ มีจำนวนเข้ารับการฝึกอบรม ๕๐ ราย

๗.๒ กิจกรรมแปลงต้นแบบ/ แปลงสาธิต

๗.๒.๑ การปลูกยางพาราและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างระหว่างแถวยางพารา ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการปฏิบัติดูแลรักษาแปลงยางพารา พี่ช่วมยาง และพืชแซมยาง อย่างต่อเนื่องในพื้นที่โครงการสวนยางเขาสำนัก, โครงการสวนยางทักษิณราชินีเวศน์ และบริเวณงานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน ๒๓๙ ไร่ ตามแผนการปฏิบัติงาน ได้แก่ การใส่ปุ๋ย, การกำจัดวัชพืช, การป้องกัน

กำจัดโรคและแมลง ฯลฯ พืชที่ปลูกเป็นพืชแซมและพืชร่วมยาง ได้แก่ ลองกอง, มังคุด, จำปาตะ, หวาย, สละ, ระกำหวาน, หน้าวัว, ดาหลา, พืชสมุนไพร เช่น พญายอ ชลูด หนุ่ยหนวดแมว บอระเพ็ด เป็นต้น

๗.๒.๒ การปลูกพืชผัก-พืชไร่ ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการปลูกและปฏิบัติดูแลรักษา แปลงพืชผัก-พืชไร่แบบสลับหมุนเวียนตามฤดูกาลและความต้องการของตลาด จำนวน ๑๐ ไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดหวาน, ผักกวางตุ้ง, พริกชี้หนู และผักไร้ดิน จำนวน ๓ แปลงปลูก พืชที่ปลูกได้แก่ ผักบุ้ง, ผักกวางตุ้ง, ผักกวางตุ้งได้หวัน และผักคะน้า เป็นต้น

๗.๒.๓ การปลูกไม้ดอก-ไม้ประดับ ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการปฏิบัติดูแลรักษาแปลง ไม้ดอก-ไม้ประดับอย่างต่อเนื่องในพื้นที่โครงการสวนยางเขาสำนัก และบริเวณงานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน ๘ ไร่ ตามแผนการปฏิบัติงาน ได้แก่ การใส่ปุ๋ย, การกำจัดวัชพืช, การป้องกัน กำจัดโรคและแมลง ฯลฯ พืชที่ปลูก ได้แก่ มะลิ ชิงแฉง ดาหลา เฮลิโกเนีย จิ้ง เฟอร์นโบมะขาม กระทือ ปาล์ม บังสุราย บอนสี และคล้า เป็นต้น

๗.๒.๔ การปลูกพืชแบบผสมผสาน ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการปฏิบัติดูแลรักษาแปลง พืชแบบผสม ผสานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่โครงการสวนยางเขาสำนัก และบริเวณงานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษา การพัฒนาพิกุลทองฯ จำนวน ๔ ไร่ ตามแผนการปฏิบัติงาน ได้แก่ การใส่ปุ๋ย, การกำจัดวัชพืช, การป้องกัน กำจัดโรคและแมลง ฯลฯ พืชที่ปลูก ได้แก่ มะพร้าว น้ำหอม ละมุด ฝรั่ง ชมพู่ กระท้อน กล้วย และมีการปลูก พืชผัก-พืชไร่

๗.๒.๕ การเพาะเห็ด ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการผลิตก้อนเชื้อเห็ด จำนวน ๒๐,๐๐๐ ก้อน ได้แก่ ก้อนเชื้อเห็ดนางรม, ก้อนเชื้อเห็ดหู, ก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า, ก้อนเชื้อเห็ด รวมทั้งได้ผลิตหัวเชื้อเห็ดนางรมภูฐาน

๗.๒.๖ การปลูกผักไร้ดินในโรงเรือน ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการปลูกและปฏิบัติดูแลรักษา จำนวน ๑๕ โรงเรือน

๗.๓ กิจกรรมการขยายผล

ได้ดำเนินการขยายผลสู่เกษตรกร จำนวน ๑๐ ราย โดยขยายผลเทคโนโลยีการผลิตผักสู่เกษตรกร และการผลิตเห็ดให้แก่เกษตรกรแปลงขยายผล

๘. ผลสำเร็จ/ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- เป็นแหล่งตัวอย่างในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านวิชาการเกษตร
- เป็นแหล่งศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกยางพารา และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างระหว่างแถว ยางให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เป็นแหล่งศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกพืชผักให้มีคุณภาพ และปลอดภัยจากสารพิษ
- เป็นแหล่งรวบรวม ศึกษา และถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกไม้ดอก-ไม้ประดับ
- เป็นแหล่งศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกพืชแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่พรุซึ่งมีปัญหา น้ำท่วมขัง และปัญหาดินเป็นกรดจัด
- เป็นแหล่งศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะเห็ดจากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น
- เป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้การผลิตผักไร้ดินให้กับเด็กนักเรียนและชุมชนที่อยู่รอบๆ บริเวณโรงเรียน
- เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่วางแผนไว้ หรือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ หรือเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ นำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น

๙. ปัญหา/ อุปสรรค

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ปฏิบัติงานจากเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ
- ขาดหน่วยงานอื่นๆ ภายในกรมฯ เข้ามาร่วมปฏิบัติงาน

๑๐. รูปภาพ

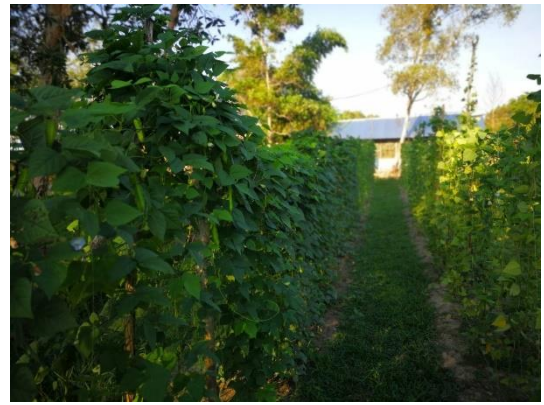
ภาพที่ ๑ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๑ นางแต้ว สุขสถาน

ภาพที่ ๒ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๒ นางมะลิ นุ่นแก้ว

ภาพที่ ๓ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๓ นายถวิล เข้มทอง

ภาพที่ ๔ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๔ นายสุชิน เลือหาญ

ภาพที่ ๕ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๕ นายทอง ชูแก้ว

ภาพที่ ๖ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๖ นายวิจิตร ประพันธ์วงศ์

ภาพที่ ๗ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๗ น.ส.รอยฮา มามะ

ภาพที่ ๘ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๘ น.ส.บิสมินลา อุมาร์

ภาพที่ ๙ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๙ นางแอสาะ มามะ

ภาพที่ ๑๐ เกษตรกรขยายผลรายที่ ๑๐ น.ส.ชายนะ มูซอ